



Umeåhistoriker kartlägger fascismen

FORSKNING. Lena Berggren, docent i historia, Umeå universitet, har av Riksbankens jubileumsfond beviljats 1,2 miljoner för att skriva en översikt om fascismen i Sverige mellan åren 1920-1950. Boken kommer att skrivas på engelska och ges ut i serien Routledge Studies in Fascism and the Far Right.

Kulturredaktör: Sara Meidell 090-17 60 38 Reporter: Karin Bernspång 090-17 60 63 E-post: kultur@vk.se

Magasinet där kulturer möts

KONST. Sommarens utställningar i det gamla Havremagasinet i Boden erbjuder en internationell sammanflätning av kulturella möten. Marianne Söderberg har gjort ett besök.

Genast vid ankomsten till Havremagasinet ryggar jag till inför mötet med mig själv, i konstnären Nicolás Consuegras verk Ingen känner den andres törst. En hel vägg med speglar, kantade av halverade dricksglas som bildar en helhet med hjälp av sin egen spegelbild.

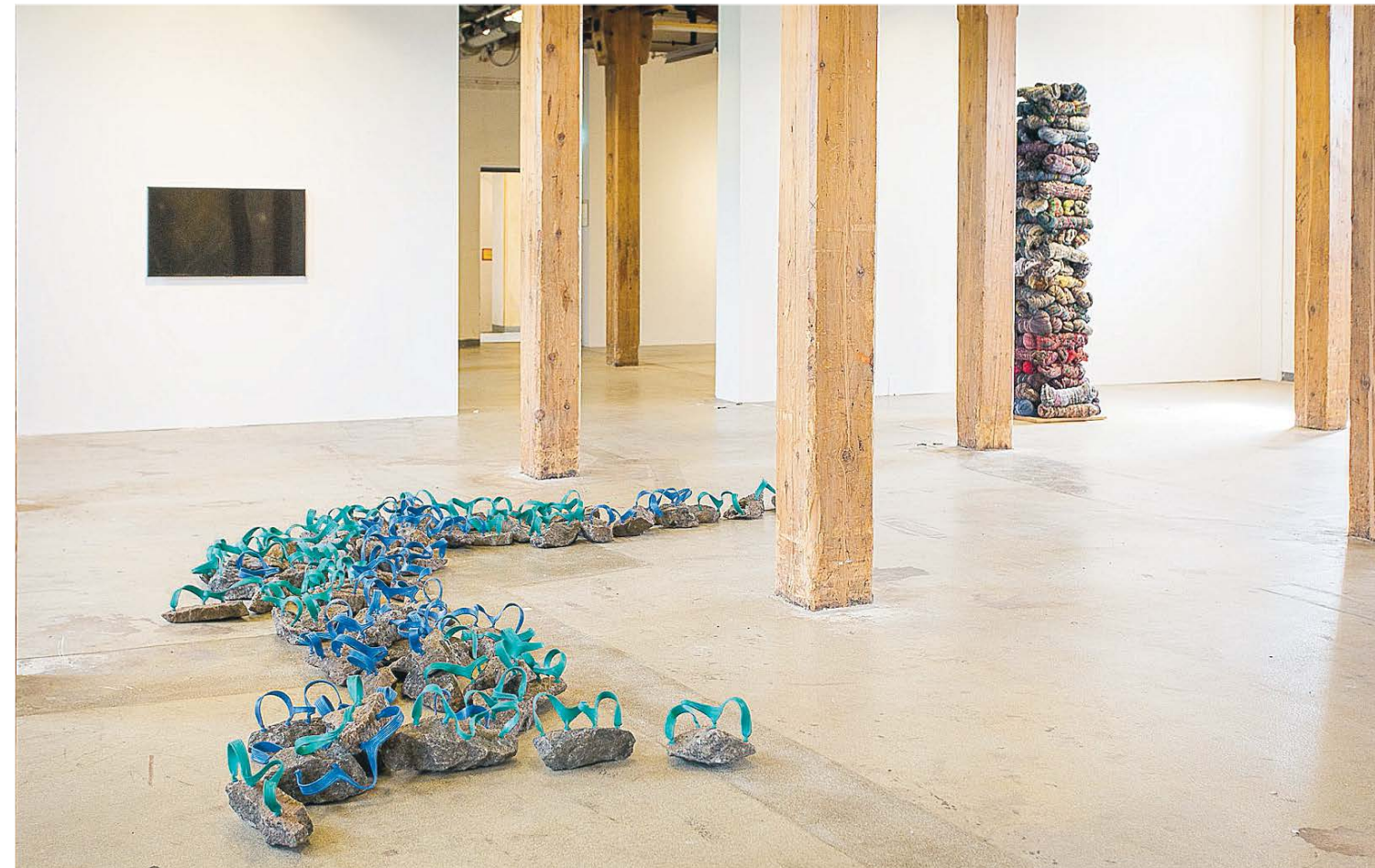
Fortfarande rasslar det av havre när dammsugarna dras över golvspringorna på Havremagasinet i Boden. Inte att undra på – konsthallen var en gång fodermagasin för tusentals militärhästar som gjorde tjänst inom det svenska försvaret och resterna av historien dröjer sig envist kvar.

I stället för havre bär nu husets alla kraftiga träpelare upp konst fördelad på inte mindre än 3 600 kvadratmeter och sex våningar, vilket torde göra Havremagasinet till en av Sveriges största konsthallar. Varje år produceras cirka sju utställningar med internationell samtidskonst där utgångspunkten alltid är teman som på olika sätt kretsar kring demokrati, yttrandefrihet och mänskliga rättigheter. Sedan starten 2010 satsas det alldeles särskilt på sommarutställningen som alltid invigs på nationaldagen.

I år är Mötet det gemensamma temat. Den största delen av utställningsytan vigs åt den internationella utställningen **Du som jag** där 14 konstnärer lägger tonvikten vid möten mellan olikheter. Högst upp i huset visas utställningen **Pendang**, även den ett möte mellan fyra verksamma norrbottniska konstnärer och deras föregångare i den grupp konstnärer som kommit att gå under beteckningen Bodenskolan.

Mariangela Méndez är curator för utställningen Du som jag. Bosatt i Luleå, men född i Colombia där hon studerade konst under de våldsamma åren i början av 1990-talet. De svåra tiderna i hemlandet fick henne att inse konstens betydelse och det viktiga mötet med en publik, vilket ledde henne vidare till studier i New York där hon utbildade sig till konstcurator, Colombias första. 2014 curerade Mariangela Méndez bland annat Colombias konstbiennal, som firat 70-årsjubileum.

Genom åren har hon hunnit se sig om i världen och tidvis bott tillsammans med sin man Jan-Erik Lundström, tidigare chef för Bildmuseet i Umeå, i Karasjok i norska Finnmark med närhet till viktiga samiska



Benvenuto Chavajay återskapar sin barndoms steniga stränder från Yatitlansjön i Guatemala i installationen Mjuka sandaler. Visas i Havremagasinet i Boden under sommaren. FOTO: ANDREAS FERNANDEZ



Verk av Edinson Quinones.



Installation av Delcy Morelos.



Detalj ur ett av Ana Gonzalez verk.

” Att se sig själv i andra handlar bland annat om att bejaka beblandning snarare än åtskiljandet.

Mariangela Méndez, curator



Konstcuratorn Mariangela Méndez från Colombia har curerat Havremagasinet internationella sommarutställning Du som jag, där hon valt ut konstnärer från Latinamerika, Norden och USA.

dez, som i utställningen Du som jag vill hålla upp en spegel mot besökarna för att visa att vi alla är "mestizos"; att vi har omfattat det importerade och överskridit gränser i vår strävan att bli sedda och utifrån viljan att existera tillsammans.

– Tanken är att konstverken här ska fungera som förmedlare mellan identiteter och territorier, mellan den ena och den andra, mellan du och jag. Att se sig själv i andra handlar bland annat om att bejaka beblandning snarare än åtskiljandet, att uppmärksamma utbyten i stället för föreställningar om det rena ursprunget, säger Mariange-

institutioner och i norra Sverige. Det har fått henne att se stora likheter, trots skillnader i livsvillkor och konstnärlig kontext.

Utställningskatalogen har hon prytt med bilden av en traditionell hemvävd rana för att

symbolisera den oundvikliga sammanflätning som blir resultatet av alla kulturella möten. En sammanflätning i solidaritet, skillnader, rädsla och hopp. I sorg, men också i glädje och nyfikenhet.

– Vi kan sträva efter jämlik-

het, men faktum är att det inte finns någonstans där vi kan vara jämlika fullt ut. Det är alltid en fråga om kön, klass, livsvillkor, identitet.

Frågan är hur vi ska förhålla oss till det, ska vi förlåta eller vad, frågar sig Mariangela Mén-



Jag kom till världens mest civiliserade land och hittade sådana brutala, dekadenta händelser.

Tecknaren Amalia Alvarez som gjort seriealbumet Fem historier om prostituerande om fem personer i utkanten av det svenska samhället. Hon kom själv till Sverige år 2000, bor i Malmö och Lund.

Havremagasinet i sommar

6 juni-25 september

Du som jag

Benvenuto Chavajay, Nicolás Consuegra, Carola Grahn, Ana González, Carlos Jacanamijoy, Dylan Miner, Sandra Monterroso, Delcy Morelos, Joar Nango, Mattias Olofsson, Edinson Quinones, Liliana Sánchez, Pablo Sigg, Eduardo Soriano

Pendang

Ett möte mellan: Bror Zackrisson och Brita Weglin, Sven Bohman och Lennart Holmbom, Stig Win-



Sveriges till ytan största konsthall byggdes 1912 som fodermagasin för militärhästar i Boden.

nerskog och Magnus Svensson June Montana Lorentz och Jette Andersen



Ett av Carola Grahns textbaserade verk.

FOTO: ANDREAS FERNANDEZ

la Méndez medan vi vandrar in i Liliana Sánchez del av utställningen.

För några år sedan reste Liliana Sánchez som stipendiär från Bogota till Kalmar för att söka spår efter melankoli. I stället fann hon potatisen, en gång en främling i den svenska kulturen dit den för länge sedan hämtades från Anderna.

På Havremagasinet följer Liliana Sánchez potatisens resa i fotografi och installationer med titlar som Den ensamma ältären, Småfiskarnas plats och De jordiska pärlornas topografi.

I en annan del av konsthallen återskapar konstnären Benvenuto Chavajay sin barndoms steniga stränder från Yatitlansjön i Guatemala i installationen Mjuka sandaler – stora stenar som sammanfogats med hjälp av plasten från flip-flop-sandaler.

Enligt Chavajay har plasten som kom till hans by på 1970-talet helt transformerat kulturen och förändrat den i grunden. Plasten har inte bara påverkat gamla hantverkstraditioner, utan också fått stor inverkan på miljön. I sin installation utgår Benvenuto Chavajay från våra tankar på sten som ett evigt bestående material till skillnad från plastens karaktär av slit-och-släng. I själva verket har det visat sig att plas-

ten är betydligt mer långlivad än så.

Från Sverige medverkar Carola Grahn, som numera har sin bas i New York, med några textbaserade verk, medan Mattias Olofsson visar sitt vi-fann hon potatisen, en gång en främling i den svenska kulturen dit den för länge sedan hämtades från Anderna.

På Havremagasinet följer Liliana Sánchez potatisens resa i fotografi och installationer med titlar som Den ensamma ältären, Småfiskarnas plats och De jordiska pärlornas topografi.

– Det är alltid svårt att välja vilka konstnärer man ska ta med i en utställning – det finns ju så många intressanta. Här på Havremagasinet har min ledstjärna varit att sätta samman en dialog mellan konstverken. Det är konstnärernas verk jag är ute efter, jag curerar konstverk, inte konstnärer, säger Mariangela Méndez.



MARIANNE SÖDERBERG

KRÖNIKAN – SARA MEIDELL

Hbtq-hatet är utbreddt och försåtligt

Ingen hemma bryr sig om matchen England-Ryssland, så på lördagskvällen rullar den amerikanska tv-serien Modern Family på Netflix – i det avsnitt vi ser har samkönade äktenskap just blivit tillåtet i seriens Californien och det homosexuella paret Cameron och Mitchell delar den glada nyheten med familjen. Alla gratulerar och lyckönskar, men varje gång någon uttalar ordet gay-äktenskap kräks baby Joe, halvbror till Mitchell, och hade studioskratt tillämpats, hade sådant hörts vid tillfällena. Kort därefter kommer nästa homofobiska yttring när Joes 11-åriga storebror Manny tillsammans med sin styvfar kör hos polismyndigheten för att ordna med utresepapper till Colombia och plötsligt befinner sig i samma kö som raderna av homosexuella män som rusat till för att söka äktenskapsprövning – komiken denna gång med fokus på den dråpliga situationen med pedofila förtecken: den unge latino-pojken tillsammans med en vit medelålders man, mitt bland gay-paren.

Samtidigt som jag med dålig smak i munnen avbryter tv-kvällen förberedd sig Omar Mateen för det död som skulle ta livet av 50 på nattklubben Pulse i Orlando och när jag under söndagen tar del av de fasansfulla nyheterna ligger efterklängen av Modern Family-avsnittet på lur – en påminnelse om att det hbtq-hat som ena stunden ter sig lika harmlöst som ett burkigt tv-studioskratt, är samma hat som i den andra änden av fyra automatvapen mot homosexuella, endast sysselsatta med att leva sina liv. I ett enda avsnitt fångar tv-serien hur försåtligt den så kallade

toleransen kan vara: med adoptivdottern Lily upprätthåller seriens gay-par kärnfamiljsnormen och i frieriet som sker mellan Mitchell och Cameron i avsnittets final befästs det konservativa USA:s överordnade patriarkala ordning – ett friande som naturligtvis inte äger rum i någon queer-kodad miljö, utan när paret finner sig öga mot öga, knästående i samband med ett däckbyte vid en vägren. Två riktiga män ändå – som får ett liv tillsammans på nåder, inom machokulturens och heteronormens rammar och till priset av att ständigt vara beredda att ta emot spe och hån.



Sara Meidell

” Hatet som ena stunden ter sig lika harmlöst som ett burkigt tv-studioskratt, är samma hat som i den andra änden av fyra automatvapen mot homosexuella, endast sysselsatta med att leva sina liv.

driven av religiös övertygelse – en bild som närmast momentant med dådet började kablaskas ut med Donald Trump som bannförare, helt enligt samma mönster vi tidigare sett i vålds- och terrorattacker där högerpopulism förklätt sig till både feminism och hbtq-aktivism när det passat deras främlingsfientliga agenda.

Hotet från den jihadistiska terrorn får på inga villkor förminska, men hbtq-rörelsen får inte bli offer för kampen mot denna. När vardagen återvänder är det förhoppningsvis därför med ny insikt om att hbtq-hatet måste bekämpas brett och aktivt, från fikarum till storpolitik, men förhoppningsvis också med en ny skärpt blick för hur förstadierna ser ut när hbtq-rörelsen avpolitiseras. De politiska reaktionerna på Orlando-döden tecknar ett skräckexempel på detta, men samma des-

armeringsförsök återfinns i allt från sådant som högerns retoriska knep för att sammankoppla hbtq-aktivism med våldsvänster, till kommersiella kampanjer där gay-aktivism reduceras en politisk accessoir och sexualitet till en symbolfråga.

En del invändningar har rests mot att kärlek och dans blev emblematiska värden i chocken dagarna efter dådet – ytterligare ett försök att förminska och avväpna en politisk kamp, har kritiken menat.

Visserligen finns alla skäl att vara vaksam på när decennier av kamp för verklig förändring av lagar och rättigheter riskerar att reduceras till en regnbågsflagga i ett Pride-tåg fritt för vem som helst att greppa utan motkrav – men jag tänker att kärleken i detta fall måste tolkas och brukas som kraft i sin fulla kapacitet. Vara livsbejakande, complice-rad, kompromisslös, enträgen och bråkig – ja, politisk.

ALLTID PÅ EN ONSDAG!

Vill du kommentera krönikan? Mejla på sara.meidell@vk.se